VIIKONVAIHDE

Hiirimettälle mars! Hiiren, myyrän tai päästäisen nahasta saa taljan vaikkapa nukkekotiin. Sivu 16

Venäläinen keittiö. Rahkaletut, blinit ja hapanimelät keitot houkuttelevat herkuttelijaa. Sivu 17

Soitinrakentajista yrittäjiä. Suurin osa tulevista soitinrakentajista päätyy perustamaan oman yrityksen. Sivu 15

KARI SALONEN

Laitoshoidokit lähdössä mökille. Ellingin harjoituksia ohjaa teatterinjohtaja Maarit Pyökäri, takapenkillä Tapani Kalliomäki ja edessä Mikko Jurkka.

Kohtausta harjoittelevat Tapani Kalliomäki ja Laura Huhtamaa.

Ohjaajan uran varrelle mahtuu noin sata ohjausta eri teattereissa.

Ainutkertaista lavasäteilyä Lahdessa

Lahden kaupunginteatterin johtaja Maarit Pyökäri vetää täysillä aikamiespojista kertovan Elling-näytelmän harjoituksia. Lavatunnelmasta ei voi päätellä, että talouskurimus rassaa pian uusiin tehtäviin siirtyvää johtajaa.

LAHTI (MT)

Miksi juuri Elling? Tuo elokuvanakin nähty tarina, jossa kaksi miestä yrittää laitoshoidossa vietettyjen vuosien jälkeen sopeutua yhteiskuntaan.

”Ihmiset valittavat sitä ja tätä, kuinka on niin onnetonta. Näiden mielenterveyskuntoutujien ongelmat suhteuttavat meidän ongelmamme oikeisiin mittakaavoihin.”

Lahden kaupunginteatteri on **Maarit Pyökärin** kaudella kasvattanut ensiiltojen määrää tuntuvasti.

Teatterivuosi avattiin kotimaisella kantaesityksellä Suomi-konepistooli. Heti perään oli vuorossa musiikkinäytelmä Niskavuoren naiset. Ellingin ensi-ilta on 13. maaliskuuta.

Sadan ohjauksen ammattilainen

Pyökäri on henkeen ja vereen teatteriihminen. Hän ei malta pysyä poissa ohjaajan tehtävistä, vaikka ison talon johtajanakin työtä riittää.

Pitkän uran varrelle mahtuu noin sata ohjausta eri teattereissa Turusta Rovaniemelle asti.

Energia on syntymälahja, piikkiöläisestä maalaistalosta maailmalle lähtenyt Pyökäri arvelee.

KÄYDÄÄN TEATTERISSA

Yhden naisen energialla ei teatteri pyöri. ”Meillä on erittäin ammattitaitoinen henkilökunta ja hyvät näyttämöt”, Pyökäri kehuu.

Lavasteita kaatopaikalta

Rahasta on tullut tekemisen pullonkaula vasta viime vuosina. Nyt pitää haalia lavasteita jopa kaatopaikalta, tinkiä puvustuksesta ja esiintyjistä. Toistakymmentä taiteilijan vakanssia on ollut vuosia täyttämättä.

Pyökäriä odottaa elokuussa uusi pesti Tampereen työväenteatterin taiteellisena johtajana. Lähtö ei ollut suunnitelmissa, sillä sopimus Lahdessa ulottui vuoteen 2017 asti.

”Jos minua olisi kysytty uuteen tehtävään kaksi vuotta sitten, en ehkä olisi lähtenyt. Taloudellisen tilanteen kiristyminen on sen verran rassannut, että nyt päätös ei ollut kauhean vaikea.”

”Ei lähteminen ole helppoa, olen tosi kiintynyt henkilökuntaan.”

Kiintymys vaikuttaa molemminpuoliselta, kun sitä kysyy nuoren polven näyttelijältä.

”Tosi suora, rehellinen, välitön, lämmin ihminen, joka kuuntelee henkilökuntaansa”, **Jarkko Miettinen** vastaa.

”On aina kurjaa, kun hyvä johtaja lähtee ja vielä kurjempaa, jos Lahden kaupungin talous on siihen vaikuttanut.”

Kovan kilpailun paikka

Lahden kaupunginteatteri eroaa sijaintinsa vuoksi useimmista muista maakuntateattereista. Reilun sadan kilometrin säteellä on koko pääkaupunkiseudun tarjonta ja muitakin kaupunginteattereita.

”Kilpailutilanne on auttamatta kova”, Pyökäri sanoo.

Lahden vetovoimasta kertoo kuitenkin se, että yli 40 prosenttia kävijöistä tulee Päijät-Hämeen ulkopuolelta. ”Joka vuosi on esitetty jotain sellaista, mitä ei pääkaupunkiseudulla ole nähty.”

Teatteri tavoittaa Pyökärin valtakunnallisten tilastojen mukaan myös oman alueensa ihmiset erittäin hyvin.

”Tätä nykyä liikutaan aika joustavasti myös talon ulkopuolella. Tuotantoa viedään esimerkiksi kouluihin ja vanhusten palvelutaloihin.”

Koskettava ohjelmisto

Ohjelmiston suunnittelussa joutuu Pyökärin mielestä ottamaan riskejä. Koskettava esitys ei tarkoita vain yleisön naurattamista.

”Esitykset myyvät, jos ne koskettavat ihmistä, riipaisevat syvältä. Esimerkiksi **Sofi Oksasen** Puhdistus on kaikkea muuta kuin hauska, mutta kyllä se myi.”

Teatterin merkitystä on vaikea mitata euroilla samaan tapaan kuin vaikkapa sairaalan vuodepaikkoja. Pyökäri kuitenkin muistuttaa, että kulttuuri on terveyden ylläpitoa paikkakunnalla. Se ehkäisee elämänpiirin kaventumista.

Monella paikkakunnalla ajatellaan, että meidän teatteri on meidän teatteri.

”Live on aina live”

Miksi sitten mennä teatteriin, kun näytelmiä voi katsoa mielin määrin tv-ruudulta ja verkosta.

”Live on aina live”, Pyökäri siteeraa **Pelle Miljoonan** teatterikommenttia. Joka esitys on ainutkertainen kokemus yleisölle ja taiteilijoille.

Pyökärin mielestä Suomessa on hieno teatteriverkosto, jota kannattaa puolustaa. ”Monella paikkakunnalla ajatellaan, että meidän teatteri on meidän teatteri. Tämä korostuu, mitä kauemmas Helsingistä mennään.”

”Jos paikkakunnalta ei löydy halua pitää kiinni omasta teatterista, hyvinvointiyhteiskunnan purkautuessa myös teatteri on vaarassa.”

TARJA HALLA

Suomi-konepistooli kertoo keksijänerosta

Veteraanit tietävät, millainen on Suomi-konepistooli tai Lahti-Saloranta-pikakivääri. Aseiden keksijä oli itseoppinut suunnittelijanero Aimo Lahti, jonka elämäntarina avautuu Lahden kaupunginteatterin kantaesityksenä.

Nimiroolin näyttelijä **Jarkko Miettinen**, 29, kasaa näyttämöllä pikakiväärin sokkona reppu päässä. Taito piti siviilipalveluksen suorittaneen miehen erikseen opetella.

”Jos näyttelee asekeksijää, on käsiteltävä aseita kuin itse luotuja tuotteita.”

Näyttelijä tutustui Aimo Lahden elämään monipuolisesti elämäkerran, lehtijuttujen ja asekirjallisuuden avulla.

Myös Ylen dokumentista selviää, kuinka Aimo Lahden (1896–1970) suunnittelema Suomi-konepistooli oli aikansa huippukeksintö.

Yritteliään miehen elämästä voi Miettisen mielestä löytää yhtymäkohtia nykypäivään. Aimo Lahti itse sanoo näyttelijän mielestä näytelmässä osuvasti: Aika valitsi ammatin puolestani.

TARJA HALLA

Suomi-konepistooli, kantaesitys 16.1. Käsikirjoitus Jari Nissinen, ohjaus Taru Mäkelä.

Jarkko Miettinen eläytyy keksijän uraan näytelmässä Suomi-konepistooli.

KOMMENTTI

Sopii myös rouville

Istun veteraanien ja vähän nuoremman väen keskellä katsomassa Suomi-konepistoolia. Pieni epäluulo kytee siitä, saako esitys tällaisen rauhanajan naisenkin innostumaan.

Tarina imaisee mukaansa ensi hetkistä, kun nuori mies ostaa ensimmäisen aseensa kulkukauppiaalta. Ei ampumista vaan purkamista ja tutkimista varten.

Jarkko Miettinen on nimiroolissa uskottava. **Jari Nissinen** tykittää sopivasti huumoria, ja keksijän puolisoa näyttelevä **Laura Huhtamaa** saa kyynelet katsojankin silmiin suuren menetyksen hetkellä.

Kehumatta ei voi **Mikko Jurkkaa**, joka muuntautuu moneen rooliin. Valvontakomission puheenjohtajana suoritus on unohtumaton.

Näytelmä kuvaa intohimoista keksijää, jossa yhdistyvät luovuus, hulluus ja yritteliäisyys. Jos Aimo Lahti olisi nykypäivän keksijä, hän saattaisi aseiden sijaan kehittää Nokian tai sen kilpailijan tuotteita.

TARJA HALLA

Remontti keikautti talouden

Lahden kaupunginteatterin taloudelliset toimintaedellytykset ovat viime vuosina heikentyneet.

Remontin jälkeen kaupunki korotti tuntuvasti vuokria eikä avustus kasvanut hallintojohtaja **Kimmo Ryynäsen** mukaan samassa suhteessa.

Teatteria tehdään Lahdessa kuten muissakin suurissa teattereissa vahvasti julkisen tuen varassa.

”Lahden kaupunginteatterin saama toiminta-avustus on euromääräisesti pienentynyt, kun muissa teattereissa sentään näkyy nousua.”

Ryynänen myöntää, ettei Lahden kaupunki ole kohdellut teatteriaan sen huonommin kuin muitakaan toimialoja.

”Nyt on vain käynyt niin, että suhteessa muihin teattereihin Lahden kaupunginteatteri menettää kilpailuasemiaan. Suhteellinen kilpailukyky heikkenee.”

Rahoituksesta on muodostunut eräänlainen oravanpyörä. Valtion tuki määräytyy teatterin toteutuneiden henkilötyövuosien perusteella, joista teatteri on joutunut säästösyistä tinkimään.

Täyttämättömät vakanssit tuovat toisaalta kaivattua säästöä, mutta nakertavat samalla valtion tukea.

Rahoituksesta on muodostunut eräänlainen oravanpyörä.

Lahden kaupunginteatterin tulojen jakautuminen

Katsoja maksaa lipusta **20 euroa**, valtio **25 euroa** ja Lahden kaupunki **55 euroa**

Jos teatterilippu maksaa 20 euroa, Lahden kaupunki ja valtio maksavat yhteensä 80 euroa kävijää kohti lasketuista tuotantokuluista.

”Meille on suullisesti luvattu, että tämän kevään aikana käytäisiin arvokeskustelua siitä, kuinka paljon Lahti on valmis panostamaan kaupunginteatteriin.”

Lahden kaupunginteatterin tulot olivat viime tilinpäätöksen mukaan 8,3 miljoonaa euroa.

Kävijöiden osuus oli tästä summasta vajaa 1,7 miljoonaa euroa.

TARJA HALLA